

Семак О. І.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ДРАМАТУРГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ: ІДЕЙНО-ЕСТЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті здійснено спробу проаналізувати ідейно-естетичний аспект драматургії української діаспори першої половини ХХ століття. Література діаспори першої половини ХХ століття творилася письменниками трьох хвиль еміграції: тих, які покинули Україну на зламі ХІХ–ХХ століть, після приходу радянської влади та після завершення Другої світової війни. Спільним для драматургів було прагнення зберегти та виявити національну ідентичність українців через художні твори, що за умов вимушеної еміграції стало єдиною можливістю компенсації потреби в приналежності до рідної землі, спроможності бути активним творцем її історії. Маючи різний суспільний та мистецький досвід, різні ідеологічні переконання, драматурги дали читачам зразки всіх літературних напрямів – від символізму Є. Карпенка, Олександра Олеся та Л. Мосендза до неоромантизму Ю. Липи, романтичного реалізму І. Багряного, Ю. Тиса, експресіонізму Ю. Косача, «театру абсурду» І. Костецького. Життєвий досвід драматургів трансформував розуміння головних естетичних категорій (краси, трагічного, комічного, величного), надаючи їм неповторної ідейної вираженості. Ідейну основу конфліктів драматургії визначили апріорно задані національні цінності, що сприяли утворенню двох стрижневих груп ідейно-естетичної спрямованості: ідеї національно-державницького спрямування (ідеї незалежності, національної спорідненості, об'єднання України, жінки-берегині роду та ін.) та ідеї екзистенційного спрямування (ідеї усвідомлення власної самості, особистісної свободи, сильної особистості, жертовності та ін.). Рецепція ідей екзистенціалізму призвела до виникнення в українській літературі національного екзистенціалізму, що спирався на філософію ідеї «кордоцентризму».

Ключові слова: драматургія, діаспора, ідея твору, естетична цінність, стиль, характер.

Постановка проблеми. Драматургія української діаспори – це важливе самобутнє доповнення материкової української літератури, без якого неможливо оцінити її місце серед літературних надбань народів світу та отримати цілісне концептуальне уявлення про українську літературу ХХ ст. Цінності українського народу знайшли своє смислове оформлення та ідейне вираження в конкретних літературних творах. Розглядаючи ідейно-естетичний аспект драматургії зазначеного періоду, ми максимально наближуємось до розуміння феномена літератури української діаспори.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Літературна спадщина діаспори ХХ ст. здобула шанс комплексного системного вивчення та стала предметом пильної уваги таких українських учених, як О. Астаф'єв, Р. Гром'як, В. Гуменюк, В. Дончик, М. Жулинський, Л. Залеська-Онишкевич, М. Зубрицька, М. Ільницький, Г. Костюк, М. Ласло-Куцюк, Н. Малютіна, В. Моренець, І. Набитович, Д. Нитченко, В. Панченко, Ф. Погребенник, Р. Радішевський, Т. Салига, Л. Скорина, А. Ткаченко, С. Хороб та інші.

Постановка завдання. Важливим завданням є з'ясування питання ідейно-естетичної наповненості драматургії української діаспори досліджуваного періоду

Виклад основного матеріалу. Література діаспори першої половини ХХ століття творилася письменниками трьох хвиль еміграції: тих, які покинули Україну на зламі ХІХ–ХХ століть, після приходу радянської влади та після завершення Другої світової війни. Маючи різний суспільний та мистецький досвід, різні ідеологічні переконання, драматурги дали читачам зразки всіх літературних напрямів – від символізму Є. Карпенка, Олександра Олеся та Л. Мосендза до неоромантизму Ю. Липи, романтичного реалізму І. Багряного, Ю. Тиса, експресіонізму Ю. Косача, «театру абсурду» І. Костецького. Спільним для драматургів було прагнення зберегти та виявити національну ідентичність українців через літературу, що за умов вимушеної еміграції стало єдиною можливістю компенсації потреби в приналежності до рідної землі, спроможності бути активним творцем її історії.

Психологічний метод, застосований для здійснення аналізу, веде до розуміння усієї складності творчого процесу й отримання кінцевого результату – твору. Автор твору постає суб'єктом формування ідей, що репрезентують неповторний світ його особистісних смислів. Адже ідея твору – це трансляція особистісних переживань автора в площину об'єктивної дійсності посередництвом слова, образу, символу.

«Письменник, як і кожна творчо обдарована людина, легко інтегрує свідомість з несвідомим і діє як цілісна синкретична духовна одиниця» [1, с. 123]. Незаперечним є той факт, що письменникові притаманне особливе, цілісне відношення до дійсності та формування визначальних якостей його психіки, що й перетворює увесь його життєвий досвід на джерело творчих ідей.

Відомо, що «творчий процес по відношенню до самого суб'єкта творчої діяльності виконує дві основні функції. По-перше, у творчості реалізується духовне призначення людини: з одного боку, звільнення духа від матерії, а з іншого – матеріалізація духа, одухотворення матерії. По-друге, творчість дає вихід внутрішній енергії накопичених “вражень” життя». Таким чином, ідея – «головна думка, що служить узагальненим вираженням змісту всього твору й містить у собі оцінку зображених у ньому життєвих явищ» [2, с. 138] – є формою передачі особистісних переконань автора, його духовного світу.

У контексті сказаного варто вказати на наявну у літературознавстві розбіжність щодо трактування самої природи ідей твору. Так, зокрема, є думка про те, що ідея твору «може існувати ще до художнього твору, будучи його первинним каркасом» [3, с. 300]; інший погляд – «ідея в сфері справжньої художньої творчості на жодному з етапів творчого процесу не існує поза яскравими уявленнями, почуттєвими враженнями, емоційним збудженням, які є складниками творчої уяви митця, де твір постає, формується й оформлюється» [3, с. 300]. Приймаючи до уваги таке розуміння ідеї твору, вважаємо за необхідне сформулювати думку про те, що об'єктивність розуміння сутнісного та функціонального змісту ідеї твору можливе тільки за умов інтеграції цих поглядів, адже ідея народжується в свідомості митця до моменту її текстового оформлення, водночас росте, розгортається тільки в процесі творчої діяльності письменника.

Художній твір є простором візуалізації внутрішнього світу митця. І якщо розглядати витвір мистецтва з погляду комунікації, то «адекватність

сприймання твору» (відповідність вкладеного в твір змісту та сприйнятого) залежить від максимально схожої системи смислового кодування та декодування в автора та читача.

Вочевидь, класичним творам, естетична привабливість яких має позачасовий та наднаціональний характер, є властивою специфічна система кодування інформації, що максимально акумулює та актуалізує ті естетичні значення та смисли, що мають глибинний загальнолюдський характер (те, що можна б було, за К. Юнгом, назвати архетипним).

«Художня творчість емігрантів – це не тільки вияв туги за втраченим рідним краєм, ідейної позиції людей, які не сприйняли політики і практики більшовизму, а й водночас високі естетичні зразки» [4, с. 94]. Загалом же вивчення ідейно-естетичних засад творчості драматургів, на нашу думку, передбачає врахування трьох аспектів.

Перший аспект – ціннісно-смислова структура свідомості письменника, яка проектується на площину його творчості й твориться в ній. Ідейно-естетичні погляди є прямим вираженням внутрішнього стану, характеру, долі людини. Відображення в літературі життєвої позиції митця, його бачення життя є головною причиною «особливо активного (у Гете – переконливого та збагачуючого) впливу мистецтва на людину» [5, с. 110].

Серед драматургів, які опинилися в еміграції, були представники письменницьких династій (Ю. Липа та Ю. Косач), національна свідомість яких формувалася з дитинства, чи вихідці з селянських родин (В. Винниченко, І. Багряний, С. Черкасенко), для світовідчужання яких була іманентна життєва мудрість українського народу. Походження та соціальне становище родини певною мірою визначили також ставлення письменників до більшовицької ідеології – часткове захоплення окремими ідеями, як у В. Винниченка, чи повну прихильність, як у М. Ірчана.

Як засвідчує проведений аналіз, особистий досвід емігранта виступив чи не найбільш значущим фактором формування ідейно-естетичних засад письменників. У людини, яка потрапляє в певну ситуацію деструктивного, трагічного характеру (а еміграція і події, що їй передували, були саме такими), відбувається емоційно-естетична оцінка останньої відповідно до наявної на той момент у її свідомості системи цінностей, а також індивідуального життєвого досвіду. Ця оцінка здійснюється шляхом порівняльного аналізу та встановлення глибини протиріччя, що виникло.

Участь окремих драматургів (зокрема, Ю. Липи) у визвольних змаганнях в Україні у 1917–1921 рр. природно знайшла відгос у їхніх творах. Твори І. Багряного, двічі ув'язненого сталінським режимом, відтворюють із протокольною точністю вплив тоталітарної системи на особу. І. Чолган у своїй творчості передав атмосферу еміграційних повоєнних буднів, знаючи не з розмов про життя в таборах для ді-пі. Особиста драма письменників органічно злилася «з історичною долею народу, приреченого на прийми до чужих держав, позбавленого рішучого, організованого і наполегливого національного волевиявлення» [6, с. 127].

Таким чином, у творах представників діаспори знаходимо втілення тих ідей, які безпосередньо породжені індивідуальними життєвими переживаннями автора, його суб'єктивним, неповторним світосприйняттям.

Другий аспект передбачає врахування особливостей ціннісних пріоритетів суспільства на конкретному історичному та культурному етапі його розвитку. В такому розумінні необхідно зважати на дві обставини – потенційно властиві цінності української нації та можливості їх об'єктивації, реалізації в умовах життя народу. Література постає як форма суспільної естетичної свідомості, що відображає в собі виразний і неповторний духовний зміст епохи, до якої належить людина.

Щодо особливостей ціннісної парадигми української нації, то, на думку дослідників О. Вишневського, О. Кульчицького, С. Возняка, пріоритетного значення, вищого смислу набувають такі цінності, як свобода, самостійність, незалежність, що знайшли своє сакральне, трансцендентне інтегральне втілення в національній ідеї. «Моральні пріоритети українського народу ґрунтуються на вищих цінностях – добрі, справедливості, гідності, патріотизмі, працелюбності, дружбі, любові, вірності тощо» [7, с. 11]. У зв'язку з еміграційними процесами, що відбулися: «1) на переломі ХІХ і ХХ століть (еміграція до Північної Америки); 2) після приходу радянської влади; 3) після Другої світової війни» [1, с. 10] за кордоном опинилися драматурги різного віку, які формувалися за неоднакових обставин. І оскільки кризь мистецтво промовляє певна життєва мудрість, то слід підкреслити той факт, що за межі України в першій половині ХХ століття потрапили представники різних її частин, які відрізнялися своєю ментальністю. Коли з першою хвилею за кордон більшою мірою емігрували вихідці із Західної України, то друга хвиля охопила Схід, Південь і Центр.

Безумовно, особливе значення мало те, де відбулося формування письменника як митця – в Україні чи в еміграції. В. Винниченко, Є. Карпенко, О. Олесь, С. Черкасенко емігрували з України вже як відомі письменники. У творах же драматургів, становлення яких як літераторів відбулося в еміграції (Ю. Косач чи І. Костецький), бачимо відбиток європейського світосприйняття, що можна вважати як позитивом, так і негативом. На думку Ю. Шереха, «та величезна праця розуму й почуття, яку зробило покоління двадцятих років, не дійшла до Косача – може, через відірваність від рідного ґрунту, може, через самий склад його характеру» [5, с. 198]. Те саме можна було б сказати про І. Костецького – «урбаніста з усіма атрибутами міського життя, світосприйняття й міської культури» [8, с. 323].

Попри вплив різних факторів на формування ідейно-естетичних засад письменників, естетичною основою їхніх творів залишалось національне уявлення про світ; окреслюється їхня характерна прикмета – пошук гармонійного співіснування національних та загальнолюдських цінностей.

Третім аспектом, який слід брати до уваги, здійснюючи аналіз ідейно-естетичних основ драматургії діаспори, є врахування змін, що відбувалися в історичному житті європейського суспільства – у сфері філософсько-психологічних, духовно-релігійних ідей, які в основному мають спільний характер. Науково-технічний прогрес привів, з одного боку, до крайньої індивідуалізації, а з іншого – дав імпульс до пошуку точок опори, які б стали запорукою власної самодостатності, самосвідомості. Тому європейська філософія та література цього періоду спрямовує свою увагу на внутрішньо-психологічний світ людини, питання свободи, вини, страху. Звідси романтичний вітаїзм Ральфа Емерсона, теорія надлюдини Фрідріха Ніцше, філософсько-соціальна концепція людини і культури Зигмунда Фрейда, концепція архетипу Карла Юнга.

І все ж таки, реципіюючи ідейно-естетичні концепції Заходу, українці зосереджувалися передусім на питомих українських цінностях. Коли європейські драматурги вивчали душу людини без співвіднесення з певною нацією, то українські автори, для яких проблема збереження нації була основною, акцентували увагу на душі української людини. Драматургія діаспори мала своє власне ідейно-естетичне обличчя.

Відомо, що посередництвом естетичного компонента духовності особистості визначаються прекрасне, величне, трагічне, комічне у відображенні,

освоєнні світу, але для української літератури першої половини ХХ століття типовим є відкидання абстрактних естетичних ідеалів. «Особливого заострення в літературі зазнав естетичний імператив, що відновлював “кордоцентричні” основи національної ментальності, обстоював право людини не просто на прекрасне, а на вищий, “надземний” ступінь краси» [9, с. 471]. Рецепція західноєвропейських естетичних віянь не перешкодила авторам міцно стояти на засадах української духовності та прагнути до створення українського національного мистецтва.

Проведений аналіз творчої спадщини діаспори першої половини ХХ ст. з урахуванням означених вище аспектів створив можливості для чіткої диференціації ідейно-естетичного спрямування творів та виокремлення двох основних ідейно-естетичних груп. До першої групи відносимо твори, стрижневою ідеєю яких є національна ідея; до другої – твори екзистенційного спрямування. Кожен із цих творів, окрім стрижневої ідеї, яка й визначає його приналежність до конкретної групи, не позбавлений і додаткових ідей, які за змістом є наближеними до стрижневої ідеї.

Літературний процес першої половини ХХ ст. за межами України з повним правом можемо назвати ідейним державотворенням в еміграції. Рух від універсально-раціонального до національного цілком закономірний «в динаміці українського загально-історичного процесу (реакція на гігантські історичні події та вияв недовершеності українських державницьких змагань)» [4, с. 194]. Активна громадянська позиція емігрантів, що мала на меті збереження національної ідентичності, сприяла виникненню освітніх та літературних угруповань зі своїми ідейно-естетичними програмами.

Серед літературних об'єднань на еміграції слід відзначити Літературно-науковий вісник Д. Донцова, який на перше місце ставив ідейне спрямування творів. На противагу йому, у Варшаві в 1929 році Ю. Липою було створене угруповання «Танк». «Накреслюючи перед собою мету формування “державницької літератури”, орієнтуючись на “синтез героїзму, господарності, волі”, “танківці” намагалися урівноважити критерії правди і краси, позбавити їх небажаного протистояння, відстояти творчу автономію національного митця, не відмежованого і від своїх громадських обов'язків» [4, с. 38]. Група «Ми» стала «духовною спадкоємицею» [10, с. 38] літературного об'єднання «Танк». Організоване у Варшаві, це угруповання, яке з 1933 по 1939 видавало свій

журнал, у своїй програмі передбачало орієнтацію на естетичні вартості літератури. Зі створенням в 1945 році Мистецького Українського Руху відбувається утвердження суспільної ролі літератури. В МУРі територіально була представлена вся Україна: в ньому були східняки, галичани, «пражани».

МУР як організація «хотів тільки двох речей – щоб була література українською мовою і щоб вона була естетично вартісна. Але кожний у цих межах міг висувати конкретніші програми й принципи» [4, с. 41].

Головними ідеями, проголошеними в драматичних творах діаспори цього періоду, попри відмінності у світогляді та життєвому досвіді авторів, способах мистецького освоєння дійсності, є ідеї державної незалежності, збереження своєї нації та вартості кожної одиниці на тлі цієї нації. Можлива певна варіативність у формулюванні, але під час глибшого аналізу дослідник все ж повернеться до кола вищезгаданих ідей.

На думку М. Ільницького, ідеологічні та політичні ідеї, підсилені потребою збереження своєї сутності в чужому середовищі, породжують в еміграційній літературі національні міфи. «Польський літературознавець Богуслав Бакула виділяє такі міфи слов'янських літератур ХХ ст., як «чеський сон», «польська справа», «українська мрія», об'єднані ідеєю державної незалежності» [6, с. 122]. Звертання до національної ідеї визначається пріоритетністю на цьому етапі побутування українського емігранта «національно-колективного над аутично-індивідуальним у психічній структурі особистості» [6, с. 77].

Поява творів з історичною тематикою пояснюється прагненням авторів до об'єктивного вияву ідеї своєї держави, що залишалася актуальною на момент написання твору, потребою показати її зародження, підстави. «Непереборний і нестримний, органічний і масовий потяг до Волі, що спалахував раз у раз на тернистому історичному шляху України, – іманентні українському духові» [7, с. 5]. Читач спостерігає різноманітне трактування ідеї державної незалежності: від провідної ролі лідера нації в державотворчому процесі до ролі народних мас у тому сенсі, що незалежність держави перебуває в прямому зв'язку з діями та психологією пересічного українця.

Перші твори українських емігрантів початку століття відзначалися виразною просвітницькою тенденцією. В них багато героїв, які є носіями просвітницьких ідеалів самоусвідомлення. «Цей звичай емігранти взяли з собою з дому, адже

аматорський театр існував майже у кожному містечку і селі Західної України – завдяки зусиллям товариства “Просвіта” чи іншим організаціям» [11, с. 295].

Але якщо театру початку століття в діаспорі притаманні риси етнографізму, то 20–50-ті роки представлені творами, автори яких опиралися на естетику модернізму у широкому спектрі його проявів: символізм, неореалізм, романтичний реалізм, експресіонізм, сюрреалізм. «Національний чинник мав велике значення у формуванні українського модернізму, тому його слід пов’язувати не так з кризовими моментами початку ХХ ст., як із хвилиною нового, національно-визвольного піднесення. Сферою діяльності нашого модернізму виявилася нація, але не тільки в онтологічній та морально-етичній площинах..., а й у філософській та естетичній» [3, с. 471]. Зокрема, символізм “відбивав через окремі художні постаті та їх твори національно-культурні й духовні процеси життя українського народу» [9, с. 247]. Естетикою символізму послуговувалися Є. Карпенко, О. Олесь, В. Винниченко, С. Черкасенко, Л. Мосендз. Символи їхньої драматургії «національно закодовані, по суті, завжди стають мистецьким виразом гострих суспільних, соціальних проблем» [9, с. 176]. Їхній символізм, «небайдужий до ідеї національного визволення, що набирала часом форми національного містицизму» [6, с. 405].

Загальне ідейно-естетичне спрямування трагедії Є. Карпенка «Момот Нір» озвучує тезу про те, що людина знищує свою духовну сутність, якщо на перше місце ставить ідейно-політичні, а не загальнолюдські ідеали. Головний герой твору заради підтримки збройної боротьби в Україні здійснює акт жертви, який обертається трагедією у його власному житті: загибеллю сина та самогубством коханої. Не даючи оцінки вчинкам Момота Ніра, автор змушує глядача до осмислення духовного життя людини, ввівши в трагедію образи-символи натільного хреста та художнього полотна.

У творчості таких письменників, як О. Олесь («Ніч на полонині»), Л. Мосендз («Вічний корабель») з особливою силою виявилася усвідомлення себе частиною національного материкового загалу. У поетичній драмі «Вічний Корабель» Л. Мосендз в алегоричній формі, що вже сама по собі спонукає до символізації художніх образів, відображає нелегку долю емігранта та висловлює головну ідею твору – єдність із рідною землею, хоча її, з огляду на трагічні обставини, емігрантам і довелося покинути. Головний герой твору Ганс

Ван Лоос засуджений на вічне блукання в безкрайньому морі без надії на притулок за те, що покинув свою вітчизну у важкі хвилини. Трагічна доля судилася герою твору О. Олесь «Ніч на полонині». Не змігши поєднати два світи – духовний (згадки про батьківщину) та матеріальний (перебування на чужині), символічно закодовані автором, герой гине.

У 1924 у статті «На нових позиціях» Є. Маланюк писав: «Боротьбі за національне визволення мусить передувати боротьба за визволення психологічне, за створення суверенної української індивідуальності» [12, с. 32]. Слова Є. Маланюка є узагальненням ідейно-естетичної концепції Ю. Липи, в творах якого ідея державної незалежності, яка містить окремі компоненти: дія, душа та родина. Їхньому глибокому осмисленню в драматичних творах (хоча вони художньо та логічно завершені) сприяє знайомство з теоретичною працею Ю. Липи «Призначення України»: «Головним завданням міцної державності є дбання про те, щоб кожен її громадянин був на своїм місці, тобто там, де може показати найбільшу продуктивність» [13, с. 177]. Константи його концепції – це принцип відповідності, проголошений Сковородою, та «збереження і захист найбільш незахищеного – душі як передумова збереження і захисту нації» [13, с. 125].

На формування естетичних цінностей у творах митця вплинула релігійність як визначальна риса його світогляду. Цим пояснюється часте звертання драматурга до жіночого образу, бо, за словами дослідниці Юлії Крістєвої, християнство – найвитонченіший символічний конструкт, через який жіночність просочується безупинно. Ідея жіночої вірності, чистоти, проголошена в творах «Троянда з Єрихону», «Поєдинок» доповнює трактування Ю. Липою жінки як центру духовності. В драматичній поемі «Троянда з Єрихону» автор, використавши універсальний символ троянди як уособлення Причастя, а місто Єрихон ідентифікувавши зі святинею, сприймає жінку як поєднання християнської самопожертви, чистоти та твердості:

Ми, всі жінки, ми маєм власну правду,

І, тремтячи, стаємо серед правд,

Несправедливих, гострих правд мужчини

[14, с. 317].

У «Поєдинку» жіноча чистота Ізабелі стає силою, яка спрямовує розбурхані емоції Льоренцо в русло благородного служіння правді.

Християнськість виявлялася як світовідчуження автора у написаних ним творах на релігійну

чи будь-яку іншу тематику (Ю. Липа, Є. Карпенко С. Черкасенко, Ю. Тис) чи у безпосередньому виборі біблійного сюжету заради самого сюжету (О. Грицай). Часом біблійна розповідь використовувалася як тло для подачі певної ідеї. Таким є твір Ю. Тиса «Не плач, Рахиле», де автор, християнин і патріот, на основі розповіді про царя Ірода порівнює долю українського народу з древнєврейським. Паралель із Біблією допомагає автору вияскравити основну ідею про незнищенність українського духу. Ідейне спрямування п'єси С. Черкасенка «Ціна крові», в якій драматург подає свою інтерпретацію образу Юди, співзвучне ідеям трагедії Є. Карпенка «Момот Нір» про недопустимість «ціни крові» як плати за ідейний фанатизм.

Висновки і пропозиції. Отже, природу ідейного спрямування драматургії діаспори визначили апріорно задані національні цінності, що творяться в умовах етногенезу та набувають індивідуального особистісного смислу в процесі від-

ображення об'єктивної реальності посередництвом естетичного компонента духовності письменника в конкретних умовах його життєдіяльності. Життєвий досвід драматургів трансформувалася розуміння головних естетичних категорій (краси, трагічного, комічного, величного) надаючи їм неповторної ідейної вираженості. Ідейну основу конфліктів драматургії визначили апріорно задані національні цінності, що сприяли утворенню двох стрижневих груп ідейно-естетичної спрямованості: ідеї національно-державницького спрямування (ідеї незалежності, національної спорідненості, об'єднання України, жінки-берегині роду та ін.) та ідеї екзистенційного спрямування (ідеї усвідомлення власної самості, особистісної свободи, сильної особистості, жертвовності та ін.). Рецепція ідей екзистенціалізму призвела до виникнення в українській літературі національного екзистенціалізму, що спирався на філософію ідеї «кордоцентризму».

Список літератури:

1. Залеська-Онишкевич Л. Близнята ще зустрінуться / Л. Залеська-Онишкевич. *Антологія драматургії української діаспори*. Київ-Львів : Час, 1997. С. 9–32.
2. Теорія літератури: підручник / наукова редакція Олександра Галича. Київ : Либідь, 2001. 488 с.
3. Літературознавчий словник-довідник [уклад. Гром'як Р. Т. та ін.]. Київ : Академія, 1997. 750 с.
4. Шерех Ю. Не для дітей. Літературно-критичні статті і есеї / Юрій Шерех. Нью-Йорк : Пролог, 1964. 415 с.
5. Карпенко З. С. Герменевтика психологічної практики. Київ : РУТА, 2001. 160 с.
6. Льницький М. Між двома війнами. *Дзвін* / [редкол. : Р. Кудлик та ін.] 2005. № 4. С. 122–125.
7. Возняк С. М. Духовні цінності українського народу: спроба методологічного осмислення. Збірник наукових праць : філософія, соціологія, психологія. Вип. 3, Ч. 1. [редкол. : С. М. Возняк та ін.]. Івано-Франківськ : Вид-во «Плай» Прикарпатського ун-ту, 1999. С. 3–12.
8. Історія української літератури ХХ ст.: у 2 кн.: 1940-ві – 1950-ті роки: навч. посібник / за ред. В. Г. Дончика. Київ : Либідь, 1994. Кн. 2, ч. 1. 1994. 368 с.
9. Українська еміграція в історії та літературі : Матеріали міжнародної наукової конференції / відп. ред. Р. Т. Гром'як, Б. Д. Лановик. Тернопіль : Тернопільський державний педагогічний ун-тет, 1996. 180 с.
10. Рудницький Л. Література з місією. Спроба огляду української еміграційної прози. *Слово і Час* / [редкол. : В. Г. Дончик та ін.] 1992. № 2. С. 41–46.
11. Льницький М. Мале літературне відродження (Українська повоєнна еміграційна критика). *Дивослово* / [редкол. : С. Гречанюк та ін.] 2002. № 4. С. 24–28.
12. Маланюк Є. Книга спостережень. Фрагменти. Від Кобзаря до нації: Студії і роздуми. Київ : Атінa, 1995. 238 с.
13. Липа Ю. Призначення України / Юрій Липа. Львів : Просвіта, 1992. 270 с.
14. Липа Ю. Твори: в 8 т. / Юрій Липа. Львів : Каменяр, 2006. Т. 2. 2006. 357 с.

Semak O. I. DRAMATURGY OF THE UKRAINIAN DIASPORA OF THE FIRST HALF OF THE XX CENTURY: IDEOLOGICAL AND AESTHETIC ASPECT

The article attempts to analyze the ideological and aesthetic aspect of the drama of the Ukrainian diaspora in the first half of the twentieth century. The literature of the diaspora of the first half of the twentieth century was created by writers of three waves of emigration: those who left Ukraine at the turn of the nineteenth and twentieth centuries, after the advent of Soviet power and after the end of World War II. Having different social and artistic experience, different ideological beliefs, playwrights gave readers examples of all literary trends – from the symbolism of E. Karpenko, O. Oles and L. Mosendz to neo-romanticism of Yu. Kosach, I. Kostetsky's "the theater of absurd". Common to the playwrights was the desire to preserve and reveal

the national identity of Ukrainians through works of art, which under conditions of forced emigration was the only way to compensate for the need to belong to their homeland, the ability to be active creators of its history. The life experience of playwrights transformed the understanding of the main aesthetic categories (beauty, tragic, comic, majestic) giving them a unique ideological expression. The ideological basis of the conflicts of drama was determined by a priori given national values, which contributed to the formation of two core groups of ideological and aesthetic orientation: ideas of national-state orientation (ideas of independence, national kinship, unification of Ukraine, women-guardians of the family, etc.) and ideas of existential orientation (ideas of self-awareness, personal freedom, strong personality, sacrifice, etc.). The reception of the ideas of existentialism led to the emergence of national existentialism in Ukrainian literature, which was based on the philosophy of "cordocentrism".

Key words: *dramaturgy, diaspora, an idea, aesthetic value, style, character.*